

הארגון העולמי של יהודים יוצאי זאקרפטיה - טרנסקרפטיה (ע"ר)

עלון מספר 150 – ספטמבר 2026

1. מפגש בין דורי – סוכות תשפ"ו
2. משוב על תמונות ילדים בשואה [מעלון 149]
3. סיפוריו של יהודה משגב (דנילובו, דובובה, סולוביטנו)
4. על ישראל-דב וייס / אסתי כהן, נכדתו (מונקץ')
5. חסידי אומות עולם: וייס נוסין / גאראי יוסף (קרצקי)
6. ישראלים ילידי קרפטורוס: מרמלשטיין (שהם) משה (מונקץ')
7. משלנו: שהם יצחק (מונקץ')

1. מפגש בין דורי - סוכות תשפ"ו

כמדי שנה, ניפגש גם השנה ביער בן-שמן למפגש המסורתי הרב דורי בסוכות. תיערכנה ברכות על ארבעת המינים.

הפעלה לילדים,

הסבר ליד האנדרטה – וציון הולדת של ילידי 1946

נסיעה עם Waze אל פארק מקסיקו' יער בן שמן:

<https://waze.com/ul/hsv8vg01fh>

2. משוב על תמונות

ילדים בשואה [מעלון 149]

על שתי ילדות [מארבע] קיבלתי מידע, המתייחס למשפחות שלהם.

א. "חנה היימלקה אדלר

נולדה ב-13 במאי 1940

במוקאצ'בו. הייתה בתם

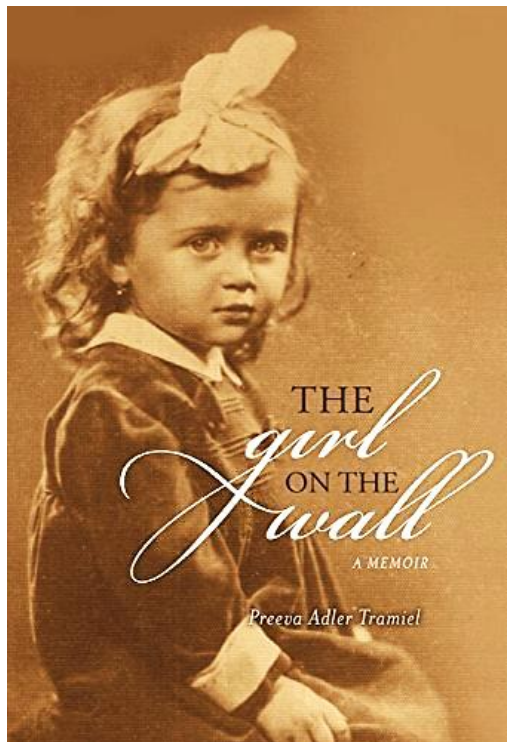
של שרלוטה/שרה (לבית קאהאן) וסמואל-צבי-הרש אדלר."

האח של שרלוטה היה שרגא. בחיפוש ב- MyHeritage מצאתי תיעוד של המשפחה ופניתי אל רוני כהנא, מנהלת האתר, שהתבררה כנכדתו של שרגא.

סמואל-צבי-הרש אדלר, אבא של חנה ואחיה בן-ציון, היה היחיד ששרד מהמשפחה. הוא נישא בשנית לאישה, שגם שמה היה שרלוטה (לבית קאופמן).

מנישואים אלה נולדה Preeva Adler Tramiel (בתמונה).

לרוני עוד 4 אחיות והן לא ידעו שבעלה של שרלוטה שרד והקים עוד משפחה. רוני קישרה אותי אל פריבה, המתגוררת ב-Palo Alto, קליפורניה. מסתבר שפריבה כתבה ספר על אחותה למחצה, הנקרא "הילדה שעל הקיר". הספר פורסם במרץ 2015 וכך נכתב עליו: "מדוע הוריה של פריבה לא סיפרו לה על הילדה המסתורית בתמונה? מדוע אביה האמין והאצילי - אדלר הרש, הידוע גם כסמואל, הארי או הרמן אדלר - תלה את דיוקנה של הילדה מעל מיטתו במקום את דיוקנה של פריבה? פריבה גדלה בניו יורק על סיפורי ההרפתקאות והגבורה

של אביה. אך היא נזקקה למידע נוסף עליו ועל משפחת אחיו, נהגי המוניות ממוקצ'בו שבטרנסקארפטיה. נראה שאף אחד חי לא הצליח למצוא את התשובות שחיפשה.

שנים לאחר מכן, תוך שימוש בכלים גנאלוגיים מודרניים ודוקציה מיושנת, מחקר באינטרנט ומסעות ברחבי ישראל, אוקראינה, הונגריה וצ'כוסלובקיה, היא יצאה לגלות את האמת על סיפוריו של אביה. הצטרפו לפריבה למסעה המרגש, המעניין, המצחיק, העצוב והכן באכזריות, כשהיא לומדת את ההיסטוריה של אבותיה ובתהליך הופכת בטוחה יותר בעצמה ובזהות היהודית שלה.

עד כמה קטן הוא עולמנו... קישור לקריאת הספר:

<https://www.goodreads.com/en/book/show/29397585-the-girl-on-the-wall>

ב. "גרטי מרמלשטיין, בת הארבע מביטה ישר אל המצלמה. לידה אמה, אחותה וסבתה. הן הגיעו זה עתה לאושוויץ-בירקנאו לאחר שגורשו מעיר הולדתן מוקצ'בו."

מכיוון שהתמונה מופיעה ב"אלבום אושוויץ" – חזרתי אליו. שם מצאתי את תמונתה המזוהה של האישה היושבת מקדימה, רביעת מימין, ששמה היה טאובה-יונה מרמלשטיין. בחיפוש בדפי עד של "יד ושם" מצאתי שטאובה-יונה, ילידת 1886, הייתה סבתא-רבתא של חברנו, אייל בלוח, מקריית אונו. בשיחה טלפונית אישר לי אייל את כל הפרטים החסרים: יחד עם גרטי נמצאות בתמונה גם אחותה וְאלי והאימא רוז' (ילידת 1911). מסתבר ששם המשפחה שלהן היה אקרמן; מרמלשטיין הוא שם הנעורים של האימא, שהוא שמה של טאובה-יונה מרמלשטיין!

ארבעתן נשלחו לתאי הגזים ב-6.5.1944 [ארבע הנשים המסומנות מימין].

בדפי העד שמילא אייל בלוח הוא מעיד ששמו של האבא של גרטי וְאלי היה משה-דב, חייט במקצועו.

שנייה משמאל היא רבקה/רוז' אקרמן, אימא של גרטי וְאלי מאוסף אייל בלוח.

אחת מ-2 הבנות מימין היא בת הרב שפירא ממונקץ'

בהזדמנות זאת יכולתי להשלים גם את 3 שמות הנרצחים המסומנים משמאל: כתב לנו חברנו, דוד פורקוש מאשדוד, שבתמונה מופיעה בת דודה של נלי אשתו, לבית מרמלשטיין. אותה בת משפחה הקשורה למשפחתו היא איירין וייס, לבית פוגל, מהעיירה Batrady / Bótrágy שבמחוז ברגסס. איירין מתגוררת בארה"ב ועוסקת בתיעוד השואה. בסרט המתעד את חייה היא מציינת שהאישה המצולמת משמאל היא אימא שלה ושני אחיה, בהמתנה להכנסתם לקרמטוריום...

הקישור לסרט העדות של איירין וייס-פוגל: <https://www.youtube.com/watch?v=ayN-lhDYBBQ>
מצאתי בוויקפדיה מידע על איירין, כפי שפורסם על ידי מוזיאון השואה בוויניגטון: "איירין וייס נולדה בשם פרל רוח'ל פוגל ב-21 בנובמבר 1930 ב-Bótrágy, צ'כוסלובקיה (כיום Batrad, אוקראינה). אביה, מאיר פוגל, היה בעלים של מנסרה. אמה, לאה פוגל, ניהלה את ביתם וטיפלה באיירין ובחמשת אחיה ואחיה - סְרֵנָה, משה (מואיז), אדית, ראובן וגרשון.

על פי מפקד האוכלוסין של 1941, בכפר Bótrágy היו 1,421 תושבים, מתוכם 72 יהודים. אביה של אירנה הוכרח לבצע עבודת כפייה. הוא עבד כאסיר בזונדרקומנדו, הוציא גופות מתאי הגזים ושרף אותן. בעודו במחנה, נודע לדודתה של איירין, דרך ילד מעיר הולדתם, שכאשר מאיר לא יכול היה עוד לבצע עבודה זו, האס. אס. ירה בו והרג אותו. אחיה משה לא שרד, אם כי גורלו המדויק אינו ידוע.

איירין, סרנה ושתי דודות מצד האם, רוז ופירי מרמלשטיין, עבדו באזור "קנדה" בבירקנאו - מחסני אחסון, הממוקמים ליד שתי משרפות - במשך שמונה חודשים - עד ינואר 1945, כאשר האס. אס. פינה בכוח את המחנה. האסירים אולצו ללכת בקור בצעדת מוות. ארבעתם הגיעו, בסופו של דבר, למחנה הריכוז רוונסבריק במרכז גרמניה. לאחר מכן, האס. אס. העביר אותם ל-Neustadt-Glewe, מחנה משנה של רוונסבריק, מזרחית להמבורג. שם חלתה פירי ונפטרה.

בפראג הם מצאו את יוסף מרמלשטיין, דוד מצד האם של סרנה ואיירין. הוא היגר מעיר הולדתו לארץ ישראל וחזר כחייל ביחידה צ'כוסלובקית של הצבא הבריטי. כמה דודים ודודות שרדו, אך איירין וסרנה היו היחידות ששרדו ממשפחתן הקרובה.

איירין, סרנה ורוז גרו יחד עם קרובי משפחתם שנותרו בחיים ב-Teplice-Sanov במערב צ'כוסלובקיה. איירין למדה בבית ספר צ'כי, סרנה עבדה במפעל, ורוז נשארה בבית, חולה בשחפת. בחסות קרובי משפחה, ובסיוע כספי מחברת סיוע יהודית לעולים, איירין, סרנה ורוז היגרו לניו יורק בשנת 1947.

איירין נישאה למרטין וייס בשנת 1949 והם עברו לצפון וירג'יניה בשנת 1953. היא קיבלה תואר ראשון בחינוך מהאוניברסיטה האמריקאית ולימדה במערכת בתי הספר הציבוריים של מחוז Fairfax בוירג'יניה במשך 13 שנים. מרטין נפטר בינואר 2013. לאיירין ולמרטין שלושה ילדים, שישה נכדים ו-3 נינים.

איירין מתנדבת במוזיאון הזיכרון לשואה של ארצות הברית

איירין מצולמת על הרמפה באושוויץ

איירין התראיינה גם בתוכנית 60 Minutes

להלן הקישור <https://www.facebook.com/reel/1699486444416381>

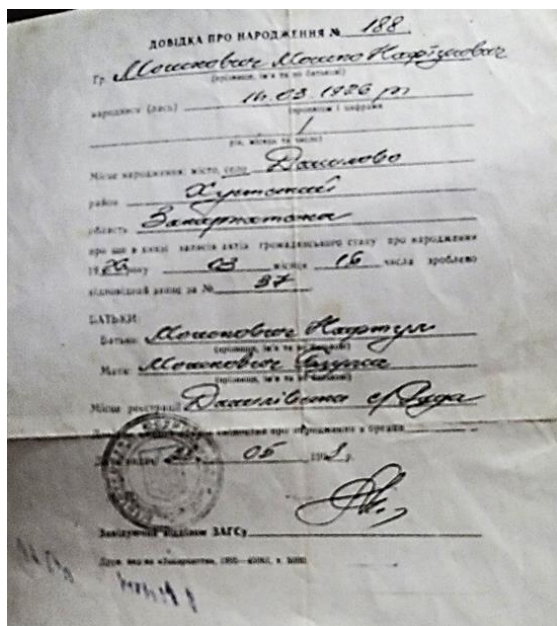
בתה של איירין היא לסלי וייס, והיא בת דודתה [בדרגה שניה] של חברתנו, יהודית וובר, לבית מרמלשטיין. איירין ואבא של יהודית היו בני דודים – ויהודית נמצאת בקשר קבוע עם לסלי. לסלי אישרה שבתמונה של ההמתנה בחורשה לרצח בתאי הגזים אכן מופיעים בפינה השמאלית למטה שני האחים הצעירים של אימא שלה, ראובן [1935] וגרשון [1936], יחד עם אימא שלהם, לאה/לִנְקָה, שהיא הסבתא שלה, ילידת 1899. הסבא מאיר היה יליד 1896. בדף עד שמילאה לסלי ב-2005 על סבתה היא מציינת ששם נעוריה היה מרמלשטיין. מדפי העד תועדו גם שנות הלידה של מאיר, לאה, ראובן וגרשון. משה, האח של לאה היה יליד 1928; האחיות אדית הייתה ילידת 1932.

3. סיפוריו של יהודה משגב (מושקוביץ) [דנילובו] [Danylovo, מחוז חוסט], [סולוטבינו] [Solotvyno] [ודיבובה] [Dubove], מחוז טיאצ'ב

יהודה הוא בנם של יצחק ולאה מושקוביץ. אימו, בת יהודה פוגל, נולדה ב-1919 בדיבובה. יצחק אביו (יליד 1912) היה בנם של נפתלי ובלימה, תושבי דנילובו. לכל צד במשפחתו של יהודה יש סיפור, השופך אור על אופי החיים בקרפטורוס (מרמורוש) לפני מלח"ע ה-2 – ובזאקרפטיה שלאחריה.

אתחיל ממשפחת מושקוביץ: לסבא ולסבתא של יהודה, נפתלי ובלימה, היו 6 בנים ובת. הם היו בעלי משק חקלאי. הבת, אסתר, נספתה עם ההורים בשואה.

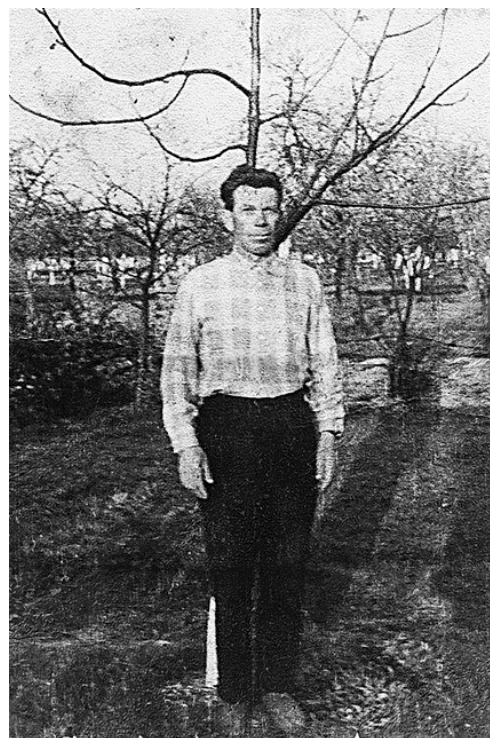
הבנים: שבתאי היגר לארגנטינה בשנות ה-30; יצחק הוא אביו של יהודה, גויס בשואה למחנות עבודה בכפייה אצל ההונגרים; נתן הסתתר ביערות והיה בין הפרטיזנים, מאוד קשור ליצחק, יצא מצ'כיה בתקופת דובצ'ק לגרמניה; מאיר נפטר ממחלה לפני השואה; יעקב נשאר בבית המשפחה בדנילובו והיגר לאמריקה עם נפילת ברה"מ; משה גר בסולוטבינו. נתמקד באח משה, עליו לא ידע יהודה דבר, ולא שמע עליו מאביו. בשנת 1992, כאשר אביו כבר לא היה בחיים, ביקר יהודה בדנילובו. אישה מבוגרת תושבת הכפר שהכירה את המשפחה סיפרה לו על משה, אח אביו, החי בסולוטבינו. ההפתעה הייתה גדולה כיוון שיהודה ידע רק על האחים האחרים...

הסתבר לו שמשה
הוסתר בתקופת השואה
על ידי תושבים
בסולוטבינו ונשאר לגור
שם. כינויו של משה, כפי
שסיפרו אחר-כך ליהודה
יוצאי סולוטבינו, היה
"דער בלינדער" [העיוור]
– בגלל שהיו לו
משקפיים עם מספר
גבוה.

בשנת 2016 ביקר יהודה
בסולוטבינו ועלה לקברו
של הדוד.

תעודת הלידה של משה,
16.3.1926, דנילובו

משה מושקוביץ

בתו ובנו של
משה מושקוביץ
ליד קברו בבית
העלמין בסולוטבינו

מימין: בתו של משה, יהודה משגב, בנו של משה, שמחה
(סיקו) ניימט ז"ל, תושב סולוטבינו, שהדריך ביידיש (!)
את יהודה בביקור בסולוטבינו באוקטובר 2016

ועתה נעבור אל משפחת פוגל, משפחתה של האם לאה, שנולדה, כאמור, בדיבובה (דיבעווע): המשפחה כללה הורים, 6 בנות ובן. זאת הייתה משפחה אמידה, בעלת קרקעות, יערות ובתים. מהם נשארו אחרי השואה רק 4 בנות.

הוריו של יהודה עברו אחרי המלחמה לעיירה אש Aš ליד קרלסבאד (Karlovy Vary) במערב צ'כוסלובקיה – ומשם ברחו לווינה עם עליית הקומוניזם והגיעו לארגנטינה ב-1950. הוא היה אז בן 3. יהודה עלה ארצה לבדו בשנת 1965 והגיע לירושלים למכון גולד, [מכון להכשרת מורים לגולה ע"ש הרב זאב גולד]. במסגרת זו הוא התבקש לכתוב מאמר לעלון התלמידים ובחר לספר סיפור שהסתובב במשפחתו, על אם סבו, זלדה פוגל.

אבל לפני כן מעט על הייחוס המשפחתי. יהודה פוגל, סבו, היה בנו של משה פוגל, שהיה בנו של אייזיק פוגל. וכך כתוב בספר מארמארוש, עמודים 312-313: "בדור ההוא בלט בדיבובה גם ר' אייזיק פוגל, בעל נכסים, קרקעות ובהמות. היה נותן הרבה כסף בהלוואה, לפי היתר עיסקא, בריבית נמוכה כדרישת החוק הממלכתי. ואם היה היזק ללווה – לא גבה את הריבית. את ביתו נהג בקמצנות אבל נשמר מאוד מכל אבק של עוולה ומרמה. עסק כמעט תמיד בתורה. בנו היה ר' משה פוגל, מגדולי חסידי ויז'ניץ, ועוסק בצורכי ציבור באמונה ובעל מעשים טובים".

ועוד כתוב בספר: "בדיבובה היה מוקד ומרכז חשוב של חסידי ויז'ניץ לכל הסביבה".

יהודה פוגל, סבא של יהודה משגב, דיבובה משה פוגל (השני מימין, עם המטריה) וחבורה, ביניהם הרב מטערנעבע, ר' שלמה אליעזר ויזל

קברו של משה פוגל
עליו נרשם:
הוציא נשמתו בטהרה
בעת מתן עזרה לנפגעי
מגפת טיפוס הנורא
ב' ניסן תרפ"א
(אפריל 1921)

קברו של יצחק אייזיק פוגל - הבעל
תוקע אצל הרבי מנחם מנדל הגר,
שהיה האדמו"ר הראשון ומייסד
שושלת ויז'ניץ וכינויו היה ה"צמח
צדיק"]

את הסיפור שלהלן כתב יהודה משגב, שאז עוד נקרא מושקוביץ, כאמור, לעלון של "מכון גולד" בו למד. עורך העלון שינה מעט מהנוסח המקורי של יהודה, אך האירועים עצמם נשארו אותנטיים והוא מובא כאן בשינויים קלים:

"לא יאומן כי יסופר" / יהודה מושקוביץ, ניסן תשנ"ה 1965

"בעיירה נידחת, דובובה שבצ'כוסלובקיה, גרה ועלדה, אלמנה ישרה וצדיקה, עם בניה ונכדיה אך חולנית. בעלה משה זצ"ל נפטר בגיל צעיר יחסית ממחלת הטיפוס, ממנה נדבק בעוזרו לחולים אחרים. הוא היה חסיד מובהק של הרבי מוויז'ניץ, ר' ישראל הגר, המכונה ה"אהבת ישראל", שגר ברומניה. הרבי הקדוש היה בא מדי פעם בפעם לעיירה לביקור והתאכסן בביתם והמשיך לעשות כך גם לאחר שהתאלמנה. המונים מכל הסביבה נהרו לדובובה לראות את הרבי הקדוש, אותו היו מקבלים בהדר ופאר כיאה לנשיא מדינה. האנשים עמדו בשני צדי הרחוב הראשי, ואת מסלול השיירה היו מקשטים בפרחים. ולא רק יהודים היו מסבירים לו פנים, אלא גם הנוטריון, הרוקח והרופא הנוצריים. העגלה נכנסה, ומאחוריה שיירה ארוכה מאוד של חסידים, שבאו מכל קצות האזור. אצל ועלדה נערכה תמיד סעודה כיד המלך לכל החסידים ורבים היו המשתתפים מפני חשיבות האורח, וצר הבית מהכיל את כולם.

פעם כשהרבי היה בעיירה סמוכה והרביץ תורה לחסידיו, חשה ועלדה ברע, ופתאום התעלפה ונפלה על הרצפה. מיד הרגישו בזה אנשי הבית והשכיבו אותה. הם הבהילו מהר את הרוקח. הוא בדק אותה ולאחר כמה דקות צווה להביא את הרופא.

כולם נבהלו. מיד יצאו לקרוא גם לבנה הקרוב של ועלדה. כל אנשי המקום הוקירו מאד את יהודה בנה, והתחשבו בו בכל ענין. הוא היה איש אמיד ונחשב לראש המשפחה. כשהוא הגיע לבית, הרופא גמר כבר את בדיקתו, והיה מנענע בראשו לסימן פקפוק גמור. הוא ביקש שיקראו גם לרופא השני, שהיה ידען גדול ממנו ברפואה. שני הרופאים יחד עם הרוקח הגיעו למסקנה שאין מה לעשות והחולה כבר במצב גסיסה.

לשמע הבשורה הרעה פרצה זעקה גדולה ומרה בבית. לאור המצב החמור התחילו להיאסף בני המשפחה, והחל ויכוח קולני. חלק אמרו שצריכים לקרוא לרבי כי הוא בוודאי ידע מה לעשות, בזמן שאחרים מענו למה להמריח אותו לשווא? הרי לא יוכל לעשות כלום! עוד מעט והיא תמות! לבסוף, ולאור ההתעקשות, החליט בנה יהודה שצריכים לקרוא לרבי, בכל זאת. הוא דהר מהר עם עגלה למקום הימצאו של הרבי.

על יד שולחן הרבי הכול שמחים ושרים. בבית גדול הדוחק והצפיפות. אין מקום לדריכת כף רגל. כולם רוצים לראות את פני הרבי, כולם רוצים למעום מהשיריים...

יהודה רצה להיכנס, אך גם בחוץ עמדו אנשים שלא הצליחו להידחק ולהיכנס לתוך הבית. הוא לא ידע איך יתקרב לרבי, איך הרבי ידע אפילו שהוא פה, ומחפש אותו? פתאום הכול דמם. זמזום התחיל לפרוץ בין הקהל.

– תנו לו להיכנסו הרבי קורא לו!!

כשהתקרב אמר הרבי:

– יהודה, בבקשה, היכנס ושב על ידי. אני יודע שיש לך משהו חשוב מאוד לומר לי. איך מרגישה ועלדה? האיש נעצר קפוא. לא הפסיק מלתמוה: "איך זה אפשרי? מניין הוא ידע את שליחותי אליו? הרי אף אחד לא בא לפניו!"

לא עברו יותר משעתיים ושיירה גדולה וארוכה מאוד התחילה להתנועע עד דובובה. כל החסידים שהתאספו לשמחה בעיירה הסמוכה נסעו אחרי הרבי מוויז'ניץ.

הרבי הישיש עם בנו ירדו מהמרכבה ונכנסו לבית. הם הוציאו משם את הרופאים. הרבי צווה להוציא מהחדר את כל הנוכחים, רק הוא, בנו והדיין נשארו בפנים, והם סגרו את הדלת מאחוריהם לכל יראה מה מתרחש שמה. אף אחד לא ראה ולא שמע שום דבר. אך לאחר שעה ארוכה שמע מישוה מתחת לחלון:

– ועלדה, קומי כבר. החסידים מחכים בקוצר רוח לבורשט הטעים שאת יודעת להכין כל כך יפה לשבת. ואמנם, ועלדה התאוששה וקמה. וזה היה אחד מהפלאים שראה הדור ההוא. כולם שמחו מאוד - ובעיקר בני המשפחה.

עברו כ-9 שנים. שבת קודש אחת שומעים הילדים בבית את צעקת ועלדה. הם נבהלו ורצו מהר לדעת מה קרה. תוך ככי סיפרה להם הזקנה שאבד לה הקמע שנתן לה הרבי באותו היום המפורסם.

מיד התחילו כל אנשי הבית לחפש בכל הפינות הנידחות, תחת כל מיטה, שולחן וארון, ומעליהם, ולא היה מקום בו לא חפשו - אך אף אחד לא מצא את הקמע.

לאחר כמה ימים הייתה ההלוויה של זעלדה. אז אמרו הבריות שהזמן של הקמע נגמר כבר, ולכן לא מצאו אותו, ובתום התקופה הנוספת הזו שהוקצבה לה, היא נפטרה בשיבה טובה.

טבעי יהיה הדבר אם תחשבו שהספור הוא דמיוני. אולם אני בטוח, שתשוכנעו באמיתותו אם תדעו כי זה סופר לכותב מאמו, שהייתה נוכחת בזמן פלא תחיית מתים זה. יהודה פוגל, על שמו אני נקרא, היה אביה של אמי ונרצח בשואה. קיבלתי גם עדויות שונות על אותו היום ממקומות אחרים. עדיין חי בנו שליש"א של הרבי מוויז'ניץ והוא יושב בבני-ברק. אכן נסים מן השמים הם, שרק בוצעו ע"י בני אדם יחידי סגולה..."

עד כאן הציטוט מעלון הסטודנטים משנת 1965.

יהודה משגב התייחס משך כל השנים לעניין זה בספקנות, כאל אגדה נחמדה שעברה במשפחה. הוא פנה אלי לאחרונה בקשר לתמונות המשפחתיות המופיעות כאן וביקש לדעת עוד פרטים. קישרתי אותו למשה רז, חברנו, ומשה קישר אותו לארכיון של ויז'ניץ, שם מצא יהודה, לתדהמתו, אוצר: **מסתבר שאותו סיפור, בכמה שינויים לא משמעותיים, בעיקר על מה עשה הרב על מנת שתתאושש, התפרסם גם בספר "קדוש ישראל" של רבני ויז'ניץ...**

הרב בו מדובר היה האדמו"ר ר' ישראל הגר, המכונה על פי ספרו בשם ה"אהבת ישראל". הוא השלישי בין אדמו"רי שושלת ויז'ניץ. סיפור הנס על סבתו של יהודה פורסם גם בין חסידי ויז'ניץ במונסי [Monsey] ארה"ב, בה יש ריכוז חרדי גדול, מפי נכדו של ה"אהבת ישראל"; יש אפילו גרסה ביידיש.

בגרסה נוספת כתוב: **"ורעשה כל העיר עם המעשה, ונתפרסמה בכל העולם, כל מארמאראש רעדה..."**

הקבר של זעלדה פוגל בדיבובה, בת הרב אברהם צבי אבדק"ק [ראשי תיבות של "אב בית דין קהלת קדש"] יאסין [מחוז ראחוב]

וכאן לא תם העניין: יהודה לא שב לארגנטינה, למד בבר אילן והתחתן. לו ולאשתו נולדו 2 ילדים, בן ובת. הבכור עמיעד (עמי) ז"ל, הלך עם סיום התיכון למכינה הקדם-צבאית בבית יתיר. הוא היה במחזור הראשון שלה בשנת 1991 ומשם התגייס ושרת במגלן. כל תלמידי המכינה חולקו למשפחות "מאמצות" ביישוב. נפל בחלקו של עמי להיות "בן מאומץ" אצל ראש המכינה. עמי נפטר לפני 6 שנים ממחלה. מה רבה היתה ההפתעה של יהודה כשנודע לו לאחרונה, עם התעמקותו בשושלת ויז'ניץ, שראש המכינה שאימץ את עמי אל חיק משפחתו באהבה רבה ובחום, אל"מ הרב משה (מוישי) הגר, הוא נין של ה"אהבת ישראל". סגירת מעגל!

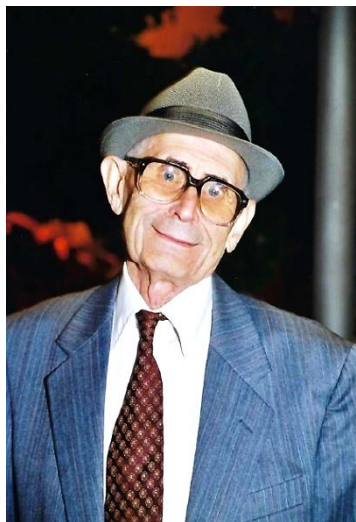
יהודה למד בארץ אופטומטריה והיה בעל חנות אופטיקה בקריית אונו, שם הוא מתגורר מאז ימיו בבר אילן. שני ילדיו הלכו בדרכו וסיימו אף הם לימודי אופטומטריה ועבדו בעסק המשפחתי.

הוריו של יהודה, יצחק ולאה מושקוביץ, קוראים בעיתון "די יידישע צייטונג" בארגנטינה

י"שר כוח, יהודה, על השיתוף של סיפורי המשפחה, השופכים אור על החיים בקרפטורוס במאה הקודמת!

4. על ישראל-דב וייס (מונקץ') / מאת נכדתו, אסתי כהן

את הדברים לזכרו של הסבא כתבה אסתי כהן, בת הדור ה-3. אסתי החלה להתנדב בפעילות העמותה לפני מספר חודשים ואנו שמחים ומעריכים מאוד כשבני הדור ה-3 מצטרפים לעשייה שלנו. היא גם עורכת ערבי "זיכרון בסלון" ומספרת את סיפורו של הסבא במסגרת "שגרירי זיכרון בגוף ראשון". "ישר כוח! ישראל-דב וייס נולד וגדל במונקץ', בעיירה יהודית תוססת, בתוך משפחה חמה ואוהבת. הוא היה הבן הבכור, נער חכם, אחראי ומלא חיים, שגדל על ערכים של מסורת, ציונות ואמונה. ביתו היה מבוסס ושוקק – מלא בבעלי חיים, עצי פרי וזיכרונות ילדות של שגרה בטוחה. הוא למד בגימנסיה עברית, התגאה ביכולתו לקרוא ולהתפלל בעברית, והיה קשור מאוד להוריו, לאחיו ולאחיותיו. אך בחודש מאי 1944, ערב חג השבועות, עולמו השתנה באחת. השמועות על מה שמתרחש ליהודים באירופה הפכו למציאות אכזרית. חיילים גרמנים והונגרים פרצו לעיר, והמשפחה – יחד עם אלפי יהודים נוספים – גורשה מביתה. ישראל, שראה עצמו אחראי על אחיו הקטנים, אחז בידיהם והשתדל לשדר ביטחון, למרות הפחד העצום שחש.

הם רוכזו תחילה בבית הכנסת, שהפך לגטו מאולתר, ולאחר מכן הועברו למפעל הלבנים. משם נדחסו לקרונות משא צפופים, ללא תנאים אנושיים, למסע ארוך ומייסר. לאורך כל הדרך נצמד ישראל למשפחתו, ובמיוחד לאביו – דמות חזקה שהייתה עבורו עוגן. אך עם הגעתם לאושוויץ, בתוך כאוס של צעקות, כלבים ועשן שחור, הופרדה המשפחה באכזריות. ישראל ואביו נשלחו לצד אחד, ואילו אמו, אחיו ואחיותיו – לצד אחר. זו הייתה הפעם האחרונה שראה אותם.

במחנה הריכוז הפך ישראל לאסיר. ראשו גולח, זהותו נלקחה ממנו, והוא נאלץ להתמודד עם תנאים בלתי אנושיים של רעב, קור, השפלות ומוות יומיומי. הוא חי בצפיפות קשה עם מאות אסירים, עמד במסדרים ממושכים וסבל מאלימות מתמדת. אחד התפקידים שנכפו עליו היה פינוי גופות חבריו – חוויה קשה מנשוא שהפכה לחלק משגרת חייו.

למרות הכול, הוא נאחז בזיכרונות מביתו, במשפחתו ובאמונתו. דמותו של אביו המשיכה ללוות אותו גם במחנה – האב סיכן את חייו כדי להבריח לו מעט אוכל כאשר חלה בטיפוס, ובכך הציל את חייו. רגעים קטנים של אנושיות בתוך התופת העניקו לו כוח להמשיך.

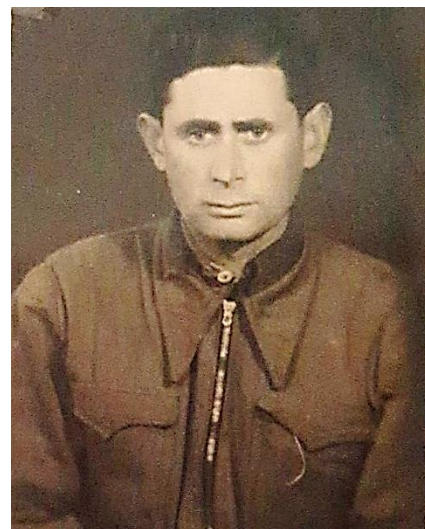
לקראת סוף המלחמה הופרד גם מאביו ונאלץ לשרוד לבדו. הוא עבר בין מחנות, צעד בצעדת המוות בתנאים קשים מנשוא, עד לשחרור. כאשר הסתיימה המלחמה, מצא את עצמו צעיר בן 19 – לבדו בעולם, לאחר שאיבד כמעט את כל משפחתו.

ישראל חזר מהמחנות והגיע אליו מכתב מרגש מאביו שכתב: "אני חי, אני שלם אני מחכה לך בבית, בבקשה תחזור הביתה". ולמרות שרצה להגיע לארץ ישראל הוא חזר למונקץ'. למרות הכאב העצום, הוא בחר לא להישבר. מתוך האובדן בחר בחיים.

הוא עלה לארץ ישראל, הקים משפחה והמשיך לבנות את עתידו מתוך אמונה ותקווה. במשך שנים רבות נשא את סיפורו בליבו, ורק בשלב מאוחר יותר החל לשתף, מתוך תחושת שליחות – כדי שהדורות הבאים יזכרו ולא ישכחו.

ישראל-דב וייס היה סמל לכוח אנושי יוצא דופן – אדם שאיבד הכול, אך לא איבד את רוחו. סיפור חייו הוא עדות לכאב הגדול של השואה, אך גם לניצחון הרוח, לאמונה ולבחירה בחיים. מורשתו לדורות הבאים ברורה: לזכור את העבר, לספר את הסיפור, ולהאמין תמיד בעתיד טוב יותר.

מתכון של נטי וייס [בתמונה הימנית]
להורקו... [הכמות – לפי העין...]

מבשלים אורז.
מבשלים ריאות.
אחרי שהכול מתקרר מאחדים ביחד
ומוסיפים פלפל שחור, מלח והרבה שום.
במחבת עם שמן מטגנים בצל ומוסיפים
לאורז עם הריאות.
לוקחים קישקה וממלאים עם התערובת.
שמים בתבנית בתנור לכ- 50 דקות –
על אש נמוכה כ- 100 מעלות.

שבט וייס: הרמינה גרינברגר, טובי קליינמן וצבי וייס, ילדיהם של נטי וישראל-דב וייס [אסתי היא בתם של טובי וטיבי קליינמן]

**5. חסידי אומות העולם: וייס נוסין / גאראי יוסף – קרצקי [מחוז סבליאבה]
פעולת ההצלה התבצעה בפישטני, סלובקיה**

Joseph Garay (נולד נוסין וייס) היה אחד משבעת ילדיהם של בני הזוג וייס. המשפחה עברה ל-Piešťany ב-1928 והאב עבד כחייט. האב נפטר בשנת 1940. כאשר התרחש גירוש הנוער היהודי בשנת 1942, עזב נוסין את הבית והלך לישיבה בניטרה. שם קיבל את הבשורה שאמו וששת אחיו גורשו. מחשש שגורל דומה יהיה לתלמידי הישיבה, חזר נוסין לפישטאני. מוקדם בבוקר אביבי אחד התייצב וייס בביתם של בני הזוג Paserin, שאותם הכיר, וביקש מהם להרשות לו מקלט. כמו אביו המנוח, גם ג'וזף פסרין היה חייט ובית המלאכה שלו שכן בביתם. ליוזף [יליד 1910] ולמריה Paserin לא היו ילדים. לאחר התייעצות זה עם זה, הסכימו הפסרינים לתת חסות לנוסין. יוזף ומריה מיקמו אותו במרתף ובערבים, הוא הורשה לעלות לדירתם לסעוד איתם, למתוח את רגליו וללמוד על התפתחויות בעולם החיצון. כמה חודשים לאחר מכן, הם איפשרו לו לעבור לדירתם ולהסתובב בה בחופשיות. כשאדם זר נכנס לבית, נוסין הסתתר במקום מסתור שהוכן עבורו. המצב התרופף בתחילת 1943. וייס השיג מסמכים מזויפים ומצא עבודה במפעל לייצור מעילי עור עבור הצבא. עם זאת, עם חידוש איום הגירוש לקראת סוף 1943, חזר וייס להתחבא בביתם של הפסרינים. יום אחד, בעודו נאלץ להסתתר בחצר, ראה אותו שכן. השכן הודיע ליוזף שבין השיחים מסתתר פרטיזן. יוזף ומריה החליטו לעבור עם נוסין לבקתה של חברה בהרי הטטרה. עם פרוץ המרד הצטרפו הפסרינים למורדים, אך עם דיכוי המרד הם חזרו לבקתה, בה חיכו לשחרור. הם שוחררו במרץ 1945. לאחר המלחמה, וגם לאחר שהיגר לארצות הברית, נשאר וייס בקשר עם יוזף ומריה. ב-1997 הוא ביקר בפישטאני עם שני בנים, כלותיו ונכדיו. הם מצאו את יוזף גר באותו בית, שבו התחבא גאראי [החליף את שמו] במהלך המלחמה. מאריה נפטרה בשנת 1991. לאחר מפגש מרגש, ג'וזף נשאל על ידי אחד מבניו של יוסף גאראי מדוע סיכן את חייו כדי להציל את אביהם. תשובתו הפשוטה והאינסטינקטיבית - "כי הוא בן אדם" - נגעה לליבם של כולם. ב-18 באוקטובר 1998 הכיר "יד ושם" ביוסף פסרין ובמריה כחסידי אומות העולם. הטקס נערך בווינה.

במידע על וייס נוסין נרשם באתר "יד ושם" שהוא היה יליד קרצקי, מחוז סבליאבה. כך יכולתי לאתר דפי עד שמילא נוסין/יוסף על בני משפחתו.

לאימו קראו פאני/פרידה, ילידת 1890, מסבליאבה; האבא היה מוריץ/משה-צבי, יליד 1895, יליד Bereznek [מחוז סבליאבה]; נרצח ב-1940 "מהשפלה גרמנית".

ששת האחים והאחיות נרצחו בתאי גז במיידנק ב-1942;

היינריך-חנוך יליד 1924;

חיה-שורה, ילידת 1929

Aizik / Ychok, יליד 1931;

הענטשא, ילידת 1934;

מרים, ילידת 1925

יוסף-דב, יליד 1933;

[ראו תיעוד בהמשך]

My JOURNEY HOME

A MEMOIR

הספר שכתב יוסף על קורותיו

על כריכת הספר נרשם: "סיפור מדהים ומרתק על התבגרותו של ילד יהודי במהלך מלחמת העולם השנייה, הישרדותו ובסופו של דבר, השינוי של חייו כאמריקאי. סיפור חייו של ג'וזף גאראי הוא שיעור אובייקטיבי על התמדה מול מכשולים בלתי עבירים לכאורה - מאובדן כל משפחתו במחנות הריכוז, ועד להישרדותו במחתרת היהודית בברטיסלבה ובמקומות אחרים; מהצטרפותו למחתרת הפרטיזנית וגיוסו לדיוויזיה הצ'כוסלובקית של הצבא האדום הרומני כדי להילחם בנאצים, ועד לפגישתו ונישואיו לאשתו.

זהו גם שיעור על המעשים המדהימים של אדם בודד, ג'וזף פסרין, שהגן על גאראי במהלך שנות המלחמה הסוערות הללו למרות סיכון חמור לביטחונם שלו ושל משפחתו. פעולותיו של פסרין אפשרו בסופו של דבר לגאראי להתחיל מחדש בניו יורק - לבנות משפחה חדשה וליהנות מהביטחון והביטחון של החופש האמריקאי."

המציל ג'וזף פסרין עם הניצול ג'וזף גאראי, 1997

משפחתו של נוסין וייס, לימים יוסף גאראי. יוסף ראשון מימין.
[התמונות מסרט לציון יום הולדת 100 של יוסף; ראו בהמשך]

יוסף עם חסיד אומות העולם ובת משפחתו
[בתו?] ליד הבית בו הוסתר

הנצחת כל בני משפחתו של יוסף שנספו בשואה

יוסף ואשתו אולגה ליד קבר אביו, משה-צבי,
שנהרג בשנת 1940 [פישטני, סלובקיה]

יוסף ואשתו, אולגה, ילידת 1928 ממונקי', לבית גוטסמן, בחגיגות יום הנישואין ה-75 שלהם

באתר אוקראיני מצאתי כתבה ממאי 1999: "אני מצטער שחבר שלי ג'וזף פסרין לא יכול היה לבוא לכאן. אז הבאתי לך לפחות תמונה שלו כדי שתוכל לראות מי זה איש הזהב הזה", אמר אתמול ג'וזף גאראי בקול נרגש, והרים תמונה גדולה מצהיבה מעל ראשו. ג'ו גאראי מגיע מ-Piešťany ומתגורר בניו יורק כבר 53 שנים. איש הזהב שהזכיר הציל את חייו במהלך מלחמת העולם השנייה. 'כל המשפחה שלי נספתה במחנה הריכוז אושוויץ [ומיידנק]. משמר Hlinkova חיפש אותי שלוש פעמים, אבל הודות ליוז'ק פסרין ואשתו מריה, סוף סוף שרדתי', הוסיף בסלובקית שבורה. [משמר הלינקה: מיליציה, שהייתה הזרוע הצבאית של מפלגת העם הסלובקית הימנית-קיצונית. משמר הלינקה קם במהלך משבר הסודטים בקיץ 1938. המיליציה פעלה בסלובקיה נגד יהודים, צ'כים ומתנגדי המשטר האנטישמי.]

אתמול, בטירת ברטיסלבה, העניק השגריר הבכיר של מדינת ישראל ברפובליקה הסלובקית, היושב בווינה, נתן מירון, לעשרים ושישה סלובקים את פרס 'יד ושם' - חסידי אומות העולם על הצלת יהודים שנרדפו על ידי הנאצים במהלך מלחמת העולם השנייה."

הנכד, יהושע (ג'וש) הפיק בשנת 2021 סרט ביום הולדת ה-100 של יוסף. משם למדנו שיוסף היה יליד 16.9.1921 מקרצקי; בגיל 10 עברה המשפחה לפישטני [האם ב-1931 או ב-1928, כמתועד באתר "יד ושם"?] הוא היה מעצב אופנה מפורסם, שהקים בעשר אצבעות עסק משגשג, חברת Jsg Media Group. הוא התגורר בפלורידה, ב-Boca Raton.

לו ולאולגה נולדו 3 בנים: סטיוארט (1948), קנת (1952) ואנדרו (1961).

אולגה נפטרה ב-26 במרץ 2024.

קישור לסרט יום ההולדת: <https://www.youtube.com/watch?v=PLZdAMxiSOo>

בראיון שפורסם עם ג'וש גאראי, יוצר הסרט, היה כתוב: "זהו שילוב ייחודי של סבלנות, נחישות, גנים, אהבה ומזל שמאפשר לכל זוג נשוי להגיע ליום הולדתו ה-75. הם חייבים הערכה יראת כבוד. בהינתן האמת הזו, מה לעשות עם שני ניצולי שואה - האחת בת 93 והשני עומד לחגוג 100 - שחגגו 75 שנות נישואים ב-6 בינואר?"

ג'ושוע גארי, שגדל ב-Tenafly, שם עדיין גרים הוריו, מוקסם מהסיפור של סבו וסבתו, שלדעתו יש לו הרבה שיעורים פחות ברורים ללמד על חוסן ותקווה, כמו גם שיעורים בלתי נמנעים על אבל, אימה ובגידה.

הוא מתכנן להפוך את הסיפור של יוסף ואולגה גאראי לסרט דוקומנטרי; כשהוא מתחיל במשימה, הוא מפרט את חייהם.

'כל משפחתו של ג'וזף גאראי נהרגה בשואה', אמר ג'וש גאראי. 'רוב אחיו נהרגו במיידנק'. יוסף, שנולד ב-1921 וגדל בפישטני, עיירה קטנה במה שהיא כיום סלובקיה, היה המבוגר ביותר במשפחה גדולה. כשהיה בן 19 שמע שהגרמנים באים לאסוף את היהודים; המבצע תוכנן ליום שישי בערב, 'כי ידעו שכל היהודים יהיו בבית'. ג'וזף גאראי החליט שהוא לא מתכוון לעלות על הטרנספורט הזה; הוא לא ידע בדיוק לאן זה הולך, אבל הוא ידע שזה לא מקום טוב.

לאביו של יוסף עצמו, שכבר היה מת, היה חבר לא יהודי, והחבר הזה, יוסף פסרין, 'לקח אותו פנימה', אמר ג'וש גאראי. 'הוא הגן על סבא שלי עד סוף המלחמה. כשהם הרגישו שהם כבר לא בטוחים בעיר, הם הלכו להרים ולקחו איתו את סבא שלי'.

למר פסרין היו אישה ובת [בכתבה המקורית של "יד ושם" היה כתוב שלזוג לא היו ילדים. בתמונה כן רואים, כנראה, את בתו]. 'אני לא חושב שבתו אהבה את מה שאביה עשה', אמר מר גאראי. 'היא פחדה'. אבל ג'וזף גאראי נשאר עם המשפחה עד סוף המלחמה. מאוחר יותר זכה מר פסרין לכבוד, תחילה בברטיסלבה ולאחר מכן ב"יד ושם". הוא הסביר מדוע לקח את הסיכונים, שסיכנו גם את עצמו וגם את משפחתו. 'הוא אמר שלא הייתה לו ברירה', אמר מר גאראי. 'זה היה בן אדם אחר, שיש לו חיים. אף פעם לא חשבתי על זה פעמיים. לא היה שום דבר אחר לקחת בחשבון. נאלצתי להציל את בני האדם'.

במהלך המלחמה, ג'וזף גאראי 'לא היה בדיוק פרטיזן, אבל הוא היה קצת במחתרת', אמר נכדו. 'הוא עזר להבריח כמה אנשים מתוך סכנה, כולל רב מפורסם'. רוב הזמן, מקום המחבוא שלו עצמו היה בטוח, אבל 'כמה פעמים הנאצים באו לחפש אותו, והוא נאלץ לצאת מהדלת האחורית'.

המשפחות שמרו על קשר. 'סבא שלי היה שולח למשפחה כסף - לא בגלל שהם ביקשו את זה, הם לא - ומדי פעם, בשנות ה-80 וה-90, הוא היה מבקר', אמר ג'וש גאראי.

אולגה גוטסמן ויוסף גאראי עברו מגוון רחב של חוויות, תחילה בנפרד ולאחר מכן ביחד.

אולגה גוטסמן נולדה ב-1928 במונקץ'; היא חיה חיים נוחים עד שהנאצים אספו את היהודים. הם היו בטוחים למדי עד 1944, כמעט סוף המלחמה, כאשר הם נשלחו ביסודיות אכזרית. רוב משפחתה של סבתו מתה, אמר מר גאראי; סבתו ואחותה, גולדי, נשלחו לברקנאו. ב-1945, כשהנאצים הפסידו, הם שלחו את האסירים שלהם בצעדת מוות. 'הרבה אנשים פשוט נפלו מתים', אמר מר גאראי. 'לא העזת להסתכל לאחור על הגרמנים, כי הם יהרגו אותך'.

בסופו של דבר הצטרפו סבתו ואחותה לקבוצה, שהצליחה להתנתק מהצעדה; ערנותם הפכה להגנה עצמית נואשת. היהודים מצאו בית קטן, עם ארובה, וממנו יצא עשן. אבל הם קפאו ולא היו להם אפשרויות טובות, אז הם נכנסו - וכאן הסיפור מתחיל להישמע כמו גרסה עגומה של זהבה ושלושת הדובים. האנשים שהיו בבית נבהלו ונמלטו, והשאירו אש באח ואוכל על השולחן. היהודים אכלו וישנו; בבוקר נשמעה דפיקה בדלת. אלה היו הרוסים'. הם היו בטוחים.

כעת, כשהמלחמה הסתיימה, הניצולים המורעבים למחצה, שעברו טראומה, היו צריכים להבין מה לעשות הלאה. הבנתם את העולם התנפצה. רבים מהם ניסו למצוא ניצולים בקרב המשפחה, החברים או הקהילה שלהם. אולגה וגולדי גוטסמן נסעו לבודפשט, וכך גם יוסף גאראי. הם נפגשו בתחנת הרכבת כשחיפשו - ללא הצלחה - אחר ניצולים שהכירו.

'זו לא הייתה אהבה ממבט ראשון', אמר ג'וש גאראי. 'ראשית, הם התיידדו מעט זה עם זה. לקח להם זמן להתאהב'. אבל בסופו של דבר הם עשו זאת. עד מהרה נסעו אולגה וג'וזף לפראג... והם נישאו על ידי הרב הראשי שם.

לאחר מכן, יוסף נסע לאמריקה. 'הוא הצליח לקנות כרטיס אחד לאונייה, אז הוא הלך ראשון', אמר ג'וש. 'הוא אמר, 'אני אחזור בשבילך'. וכך היה, רק כמה חודשים לאחר מכן.

בינתיים, גולדי גוטסמן עשתה את דרכה לברוקלין, שם התחתנה והייתה בעלת חנות לניקוי יבש. היא נפטרה באמצע שנות ה-90.

בשנת 1997, ג'וזף גאראי כך את זרועו סביב המציל שלו, יוסף פסרין, שזכה לכבוד ב"יד ושם". בני הזוג גאראי התיישבו ב-Lower East Side. אביו של מר גאראי היה חייט, ולימד את בנו חלק ממלאכתו. ג'וזף גאראי התחיל בתחתית ופילס את דרכו במעלה חברות שונות עד שהקים קו בגדים משלו, Gar

Fashions, שם ייצר ומכר בגדי נשים יוקרתיים לחנויות כמו Bergdorf Goodman, Neiman Marcus, Bonwit Teller, and Sak's Fifth Avenue. נולדו להם שלושה בנים - סטיוארט, קנת, שהוא אביו של ג'וש, ואנדרו - שגדל ב-Searingtown, לונג איילנד. מר גאראי נסע לעתים קרובות לצורכי עסקים, נסע ללונדון, לפריז ולכל רחבי הארץ. 'הוא היה מאוד שאפתן'...

לאורך כל התקופה הזאת - אולי יותר נכון, לאורך אותה תקופה ועד היום - היו בני הזוג גאראי פעילים כנדבנים ובקהילה היהודית.

ואז, 'בסוף שנות השבעים, תחילת שנות השמונים, לסבא שלי נמאס מהתעשייה, והוא התרחק ממנה', אמר מר גאראי. 'הוא נכנס לנדל"ן' - העסק שג'וש גארי עוסק בו היום - 'והוא נעשה מעורב עוד יותר בארגונים יהודיים שונים ובארגוני צדקה', כולל המוזיאון למורשת היהודית במנהטן התחתית ומוזיאון ארצות הברית להנצחת השואה בושינגטון הבירה.

בני הזוג גאראי שלחו חפצים למוזיאון במנהטן. 'אחד מהם הוא שרפרף, שהיה מוסתר בביתם של בני הזוג פסריין', אמר ג'וש. 'הם שמו בתחתית כתובת של בן משפחה [של יוסף] בניו יורק, כדי שאחרי המלחמה יהיה לו לאן ללכת. הוא שכח את השרפרף, עד לפני כ-20 שנה'. ואז המשפחה שלחה אותו למוזיאון.

בני הזוג גאראי גם היו פעילים בתיעוד סיפורם, כולל לקרן שפילברג. קנת גאראי ואשתו, קרול, עברו ל-Tenafly; ג'וש למד בבית הספר מוריה והמשפחה שייכת לקהילת "אהבת תורה" ב-Englewood.

המשפחה חגגה את יום השנה של אולגה וג'וזף כשהכל נחגג בזמן מגיפה [קורונה] מוזר זה - בזום. 'סבא וסבתא שלי לא מרוצים מהמגיפה, אבל הם אופטימיים', אמר ג'וש. 'הם אופטימיים לגבי מחר בהיר יותר, והם מאמינים שנגיע לשם במוקדם ולא במאוחר'.

השואה יכלה להקשיח אנשים או לעורר בהם רגישות, הוא המשיך, והסבים שלו היו רגישים. 'הם נדיבים מאוד', אמר. 'הם טובים מאוד בטיפול באנשים אחרים'. אם סבתא שלו מבשלת ויש לה שאריות, היא נותנת אותן לשומר. הם זוכרים ימי הולדת של אנשים רבים - לא רק חברים קרובים או בני משפחה - ושולחים פרחים. ובכל זאת, אמר ג'וש, להזדקן זה קשה. 'זו ברכה וקללה', אמר.

ג'וש גאראי החליט שהוא רוצה לעשות סרט תיעודי על החוויות של סבו וסבתו. 'אני רוצה שזו תהיה יצירה עוצמתית, ואני רוצה שסבא וסבתא שלי יהיו חלק ממנה', אמר. הוא רוצה לנסוע לאירופה ולצלם את עצמו מדבר עם צאצאיהם של האנשים שהיו שם, כדי שיוכל לשמוע את הסיפורים כפי שהם נמסרו. הוא מתכנן לשכור יוצרי קולנוע מקצועיים שיעבדו איתו, והוא פתח בקמפיין GoFundMe לשם כך.

העבודה הזו דחופה, אמר מר גאראי. האנטישמיות וחוסר הסובלנות נמצאים במגמת עלייה. ובאשר לסבו וסבתו, 'הזמן הוא המהות'.

כפי שהם כמובן ידעו, כשהם מסתכלים אחורה על 75 שנות נישואים.

יצרתי קשר עם ג'וש גאראי וקיבלתי את אישורו להעלות תמונות מתוך אתר הפייסבוק שלו - ועל כך תודתי הגדולה!

כך תיעד ג'וש

ב-27.1.2021:

"לכבוד יום הזיכרון

הבינלאומי לשואה -

תמונה של משפחת

סבתי מלפני המלחמה.

כל האנשים הללו

הושמדו במחנה הריכוז

יוסף ואולגה אושוויץ,

למעט דודתי רבתי גולדי

ואחיה ארנולד, שניהם

בתמונה זו.

18 בנובמבר 2019: ג'וש עם סבו וסבתו, יוסף ואולגה

6 בינואר 2022: "יום נישואין שמח 76 לסבא ולסבתא שלי, לניצולי השואה, יוסף ואולגה גאראי. הם מהווים השראה לכולם."

20.9.2021: "100 שנים צעירות. יום הולדת שמח לסבא שלי, ג'וזף גאראי, על אבן הדרך המדהימה הזו. כניצול שואה, הוא בנה מחדש את חייו, הקים משפחה והגשים את חלומותיו. הוא אדם יוצא דופן וגיבור אמיתי לכל האנושות. עוד שנים רבות של בריאות ואושר."

קישור לאתר "יד ושם": <https://collections.yadvashem.org/en/righteous/4035527>

24 ביוני 2021:

מאמר זה הוא מהעמוד הראשון של Jewish World שנכתב בשנת 2000. סבי וסבתי, שניהם ניצולי שואה והיו נשואים למעלה מ-75 שנה. הם שרדו את השואה רק כדי לבנות לעצמם חיים חדשים באמריקה. הם ברכה ודוגמא אמיתית לחיקוי עבור מיליוני אנשים ברחבי העולם. בעסקים, חשוב להתמקד בעסקאות, אבל חשוב באותה מידה להיות אדם אתי. אני חייב לסבי וסבתי את התכונה הזו."

6. ישראלים ילידי קרפטורוס: שהם (מרמלשטיין) משה (יליד מונקץ')

לפני מספר חודשים התחלתי לאסוף עדויות של ניצולי השואה ילידי קרפטורוס, המתועדות באתר "יד ושם". כך נתקלתי בעדות, שכותרתה הייתה "זיכרונותיו של משה מרמלשטיין שהם יליד Transcarpathia, שהוקלטה ב-1.1.2004. הקישור לעדות הכתובה: <https://collections.yadvashem.org/he/documents/5089442> בעדות לא היה ברור מהיכן משה. הצלחתי לאתר מידע באינטרנט, הבנתי שמשה מתגורר בקיבוץ רמות מנשה ויצרתי איתו קשר. הסתבר שהוא יליד מונקץ'.

משמאל: איציק ומשה, זאב מילבאוואר ורותי פיקסלר

וכך ביום חורפי, ב-16 בפברואר 2025 נסענו, עם זאב מילבאוואר, לבקר את משה, כשבנו, יצחק (איציק) מתלווה לביקור. משה הגיע מן העבודה במוסך הקיבוץ, רכוב על קלנועית. התרגשנו לראותו, בן 97.5 [יליד אוקטובר 1927], עדיין פעיל ותורם מיכולותיו [וכך גם בימים אלה].

שמענו את סיפור חייו, הענקנו תעודת הוקרה מדור שני לדור ראשון - והתוודענו גם לאיציק, בנו, שמסתבר שהוא מתנדב פעיל ומיוחד [ועל כך במדור "משלנו"].

להוריו של משה קראו אסתר ויצחק. האב היה יצרן מגפיים ולקוחות רבים היו שוואבים [גרמנים], שגרו בסביבה.

היו להם 9 ילדים. 3 אחיותיו של משה היו: חנה, מתוקה וציפורה - שלושתן נרצחו באושוויץ;

האחים: שמואל התגורר באנגליה; אליעזר היגר לארה"ב אחרי המלחמה; אורי עלה ארצה ב-1941; מאיר עלה ארצה אחרי המלחמה; אח נוסף נרצח עם ההורים באושוויץ, יחד עם בעלה של האחות הגדולה - ותינוקם.

משה למד בגימנסיה העברית במונקץ', כך שידע עברית. באפריל 1944 גורשה המשפחה לאושוויץ ומשה שרד את הסלקציות הראשונות. אחרי כשבוע קפץ על קרון רכבת, בלי לדעת את יעדו. כך הגיע לוורשה והועסק בפירוק הבתים ההרוסים ובאיסוף הלבנים, מהם היו בנויים. תוך כדי הפירוק הוא מצא כסף ותכשיטי זהב, שהוחבאו בקירות, וכך יכול היה לקנות כיכר לחם או מעיל.

באוגוסט 1944, כשהרוסים התקרבו לוורשה, הוא הוצעד עם 5000 אסירים לדכאו, מרחק של כאלף קילומטרים. בשל החום הכבד, הרעב והצמא מתו רבים מההולכים, כולל מירי הגרמנים. הגרמנים גם ירו באסירים שנכנסו לנהר הוויסלה ומי הנהר הפכו אדומים... לדכאו הגיעו רק כ-500 אסירים.

מדכאו הגיע משה למחנה מספר 4 מ-11 מחנות משנה, שהיו מסונפים לדכאו, מחוז לנדסברג, שנקרא קאופרינג. התנאים היו קשים מאוד: עבודה בשלג, מגורים באוהלים שחציים מתחת לאדמה, מחלות, רעב כבד, ללא הגנות על הגוף, כך שחללים רבים נפלו "כמו זבובים". למחנה הגיע גם דודו, שמואל שפיגל, שהיה רופא, וסידר לו עבודה במחנה הקצינים.

משה סיפר בעדותו שאינו יודע איך שרד את כל המחלות, הקור והרעב. הוא דיבר על כושר הישרדות ועל הקפדה של רחיצה יומיומית במי הקרח ליד ברז במחנה.

ב-27 באפריל 1945 מחנה הריכוז דכאו שוחרר באופן רשמי על ידי הצבא האמריקאי. למשה היה חבר יחיד בשם צבי, שיחד הצליחו לשרוד את דכאו.

אחרי שחרור המחנה על ידי האמריקאים - קצין יהודי אמריקאי רצה לאמץ את משה לבן, אך משה רצה לחזור "הבייתה", לראות מי נותר ממשפחתו - ולעלות לארץ ישראל. לאחר שמשה וצבי חברו התאוששו מהרעב ומהחולשה הם חיפשו את ביתם במונקי' - ושם גם נפרדו דרכיהם. משה מצא את ביתו הרוס והבין שאין מה להישאר והחל בחיפוש אחיו הגדולים. כך התגלגל לבוקרשט ולבודפשט. בהמשך התחבר לעוד צעירים ציוניים, ובהדרגה שליחים מהארץ הקימו קבוצה, שמטרתה להגיע לישראל ולבנות קיבוץ. לאחר תקופת הכשרה באיטליה, שנמשכה כמה חודשים, עלה ארצה באונייה "דב הוז", שיצאה מלה ספציה.

העליה של הסוכנות היהודית לא"י					
רשימת עולים שבאו לא"י					
האניה: "דב הוז" (פדה) החברות: שורד א"י רומה 19.5.46					
המספחה	השם	גיל	סוג	מס. הרשיון	הקדומים בא"י וכתבתם הערות
מוסקוביץ	ברנה	23	ג	רומניה	
מוסקוביץ	דוד	22	ג	רומניה	"מספר-הים"
מוסקוביץ	חיה	19	ג	צכיה	את: ס. מוסקוביץ-כפר סטריק, קרית-סטואל.
מוסקוביץ	יסעיה	23	ג	פולין	חדרה
מירודובניץ	חיה	17	ב-3	פולין	ראשון לציון
מיכלביץ	דולף	21	ג	פולין	"דליה"
מילשטיין	ישראל	26	ג	פולין	ירושלמי סטון, ת"א רח' גריזיס 3 עולה, גריזיס.
מיקולבנסקי	משה	23	ג	פולין	קפה-סטואלביץ בלומה, ת"א, רחוב בן-יהודה מס' 47.
פירנקר	הרצל	32	ג	פולין	תל-אביב, נוה-שאנן
פירסקי	מרים	25	ג	פולין	
פירסקה	סוניה	24	ג	פולין	דוד: מ. צייטלין, ת"א נחמני 42, כפר-מסקיק.
מכטי	אלימלך	20	ג	פולין	
מליק	בן-ציון	32	ג	פולין	אתים: מיכאל מליק, הרצליה
מנגל	לוסי	19	ג	רומניה	רומניה דוד: ד. מנגל, קרית-תיים.
מנגל	חנה	21	ג	רומניה	מ. דוד, קרית-תיים.
מנוסביץ	משה	20	ג	פולין	דוד: ת"א ש. מנוסביץ
מנסול	מרצל	20	ג	רומניה	את, אחות: סוני, יעקב מנסל - באר-טוביה.
מצקר	חנה	18	ג	פולין	"עין-המפרץ"
מרבוסט	סימון	33	ג	פולין	בן-דוד: נתניה
מרמלשטיין	משה	19	ג	צכיה	דוקייה קרית-השופט

האונייה "דב הוז" הגיעה ארצה במאי 1946. יחד איתה הגיעה גם האונייה "אליהו גולומב", שבה היו 2 ילידי קרפטורוס, אשר נפלו במלחמת השחרור: וולף מרדכי-שמואל מצ'ופ והייזר בצלאל מוולובץ.

משה רשום כבן 19, מיועד לקיבוץ רמת השופט.

על פרשת לה ספציה - ראו בתיעוד הבא:

כתבה על ביקורו של משה בלה ספציה (La Spezia), איטליה, עיר הנמל ממנה העפיל ארצה: בין רמות מנשה ללה ספציה - 8 במאי 2014 / שרה אוסצקי - לזר, רמות מנשה

<https://www.sarahozacky.com/1158/%D7%91%D7%99%D7%9F-%D7%A8%D7%9E%D7%95%D7%AA-%D7%9E%D7%A0%D7%A9%D7%94-%D7%9C%D7%9C%D7%94-%D7%A1%D7%A4%D7%A6%D7%99%D7%94-8-%D7%91%D7%9E%D7%90%D7%99-2014/>

"בחודש מאי 1946 עזבו 1400 מעפילים ניצולי שואה את נמל לה ספציה באיטליה, לאחר מאבק ארוך, שכלל שביתת רעב, בדרכם לארץ ישראל. לפני הפרידה מתושבי העיר, שסייעו להם בתקופת מאבקם בת ששת השבועות, הם עמדו על המזח הקטן ושרו בקול גדול את "התקווה", כשתזמורת העיר מלווה אותם, ותושביה מנופפים לשלום לאניות המפליגות. 68 שנים אחרי, ב-8 במאי 2014, עמדנו על אותו מזח ומקהלת רמות מנשה, יחד עם מקהלת הילדים של לה ספציה, שרו יחד את "התקווה" בהתרגשות רבה, ורבים מאיתנו מחו דמעה. בקהל היה איש אחד שזכה להשתתף בשני המעמדים. משה מרמלשטיין-שהם, ממייסדי קיבוץ רמות מנשה היה אז כבן 18, שבע תלאות וסבל. לאחר שאיבד את משפחתו ואת נעוריו והצטרף לקבוצת "בוני הנגב", שהכשירה עצמה במשך שנה באיטליה, במטרה להקים קיבוץ בארץ. הקבוצה הייתה בין העולים באניות "דב הוז" ו"אליהו גולומב". אוניות רבות אחרות הפליגו מלה ספציה, אשר כונתה מאז "שער ציון", כיוון שפתחה את שעריה ואת הנמל הקטן שהיה בה, לאלפי יהודים שביקשו לעזוב את אירופה ולהגיע לארץ ב"עלייה ב".

משה שב אל המזח, הפעם מלווה בצוותי תקשורת מקומיים ובבני הדור השני והשלישי של רמות מנשה, וסיפר את סיפורו המרגש שוב ושוב. הוא אמר להם כי עד גיל 70 בחר שלא לדבר על מה שעבר עליו בשואה, כיוון שרצה להפוך לצבר ישראלי ולהעניק לילדיו חיים נורמליים ומאושרים. אולם לאחר שבגרו, ומאז שנתן עדות מפורטת במסגרת פרויקט איסוף העדויות של ספילברג, החליט שאסור לו יותר לשתוק. "עכשיו לא אפסיק לדבר", אמר לקהל הרב שהקשיב לו, "כי עוד מעט לא יישאר מי שיספר".

הטקס על המזח היווה שיא בביקורה משלחת גדולה מרמות מנשה, שהגיעה ללה ספציה על פי הזמנת ראש העיר, מאסימו פדריצ'י, לרגל הענקת פרס "אקסודוס" לשלום ולסובלנות לקיבוץ, פרס אותו קיבלו בעבר אנשים כמו יוסי הראל, מפקד אקסודוס (שבתו רונית מתגוררת ברמות מנשה) ולסופר דויד גרוסמן. הקשר בין שתי הקהילות נוצר מחדש לפני שנתיים והתהדק עוד יותר בעקבות הביקור.

בטקס הענקת הפרס השתתפו גם שגריר איטליה בישראל פרנצ'סקו טאלו, סגן שגריר ישראל באיטליה דן האזרחי, מושל מחוז ליגוריה, אליו משתייכת העיר לה ספציה, רב הקהילה היהודית הקטנה ורבים רבים מנכבדי העיר ותושביה, ביניהם תלמידים ומורים בני המקום. בבוקר אותו יום הוקרן באולם דאנטה אליג'רי בפני מאות תלמידי תיכון, סרט שנעשה על הפרשה לפני מספר שנים, ובו רואיינו חברים מרמות מנשה, שחלקם כבר אינם עמנו היום. הייתה זו תחושה סוריאליסטית לראותם על המסך הגדול מספרים על אותם שישה שבועות גורליים, בהם היו בעיר וזכו לסיוע חם מתושביה, שבעצמם חיו חיי מחסור ודחק אחרי המלחמה.

בנאומו בטקס הענקת הפרס אמר ראש העיר כי באמצעות הביקור שלנו הם לומדים מחדש פרק חשוב בהיסטוריה של העיר ובעיצוב זהותה, שחלק מתושביה היום אינם מודעים לו.

גיורא רץ, מנהל הקהילה של רמות מנשה הודה לתושבי העיר בשם הקיבוץ - הן על הסולידריות שגילו אז - והן על האירוח הלבבי ועל הפרס שקיבלנו היום, והבטיח להמשיך ולהדק את הקשר בין הקהילות. דן האזרחי משגרירות ישראל הודה ללה ספציה בשם מדינת ישראל כולה ואמר שהטקס מתקיים זמן קצר לאחר ציון יום השואה ויום העצמאות

- וחודש אחרי שחגגנו את חג הפסח, שהוא סמל היציאה מעבדות לחירות.

כותבת שורות אלה סיפרה לנוכחים כי הוריה, ששהו באיטליה כשלוש שנים אחרי המלחמה ועסקו בארגון עלייה ב', ראו באיטליה מקום של חופש וחירות, ארץ שהחזירה להם את שמחת החיים ואת התקווה לאחר האובדן והסבל שחוו.

משה מרמלשטיין שוב ריגש את הקהל כשסיפר את סיפורו האישי ותאר כיצד תושבי לה ספציה התקינו שירותים ומקלחות על המזח הקטן, הביאו להם מזון והתחננו בפניהם שיפסיקו את שביתת הרעב כדי שלא יאונה להם כל רע.

לאחר הענקת הפרס הפליאה מקהלת רמות מנשה, בניצוחה של מרב רביד, בשירה באיטלקית ובעברית וזכתה לתשואות רמות. משלחת רמות מנשה, שמנתה 19 איש, זכתה לאירוח איטלקי נלהב, שכלל ארוחות, טיולים והיכרות עם העיר ולוותה משך שהותה בת שלושת הימים בידי לוקה בונדיילי, עוזרו האישי של ראש העיר, שלא חסך כל מאמץ להנעים את שהותנו.

כשהגיע ארצה שינה משה את שם משפחתו לשהם – על פי בקשתו של דוד בן-גוריון. אבל כשאיתר את אחיו בארץ והבין שהם נשארו עם השם המקורי – חזר משה לשם מרמלשטיין, בתוספת השם שהם. בהגעתו ביקש משה ללמוד, בעיקר אהב מתמטיקה ופיזיקה. כך הגיע לקיבוץ רמת השופט. כשהחלה מלחמת השחרור התגייס משה ויצא עם יחידתו לקיבוץ יחיעם, בשיירת אספקה. שיירת יחיעם הייתה שיירת אספקה של חטיבת כרמלי שיצאה ב-27 במרץ 1948 מנהריה לקיבוץ יחיעם, שהיה מנותק. השיירה נקלעה למארב, והותקפה על ידי כנופיות וכפריים ערבים בסמוך לאל-כברי. בהתקפה על השיירה נהרגו 47 אנשים, ביניהם 3 ילידי קרפטורוס, שתועדו באתר שלנו: **הופמן מקס משה**, יליד וולווה, ו**ולף מרדכי-שמואל (מוקי)**, יליד צ'ופ **וכהן נחמן**, יליד טיסואוילוק. הם קבורים בקבר אחים.

מתוך תחקיר מדור אית"ן על שיירת יחיעם, שערך אריק תיבון, מתועד משה במסמך הבא:

5. משורין הליווי:

א. לוחמים

1. יהודה רייף (רשף) - מ"כ מפקד המשורין, ניצל, ז"ל 2. יהושע רייף (רשף) – נהג, ניצל 3. מוקה (משה) אורנשטיין - מקלען, ניצל 4. אליהו רידר - מ"כ לוחם, ניצל 5. חיים וגנר - לוחם, קיבל הלם קרב נשאר ונהרג 6. יצחק קמינסקי - לוחם, נהרג במחנה הבריטי 7. מרדכי (מריס) צרנר – לוחם, ניצל, ז"ל 8. חיים (הרי) צרנר – לוחם, ניצל, ז"ל 9. עזרא ייגר - לוחם, מקלען 2, ניצל 10. צבי שטרן - לוחם, נפצע, ניצל 11. משה סוסנה - לוחם, נפצע, ניצל 12. אברהם שובר - לוחם, ניצל, ז"ל

ב. נוסעים

13. גרשון פלד (פויקנפלד) - מ"מ מח' יחיעם - ניצל, ז"ל 14. אסתר גורלי (דוסי) - יחיעם, ניצלה 15. רבקה גרשון - יחיעם, ניצלה 16. רפאל אורן (הורנשטיין) - יחיעם, נהרג 17. דב גליק - השלמת יחיעם, ניצל 18. ישראל שליכר - השלמת יחיעם, ניצל (ארה"ב) 19. אפרים זיצ'יק השלמת יחיעם ניצל, ז"ל 20. צביצקו יענקוביץ - השלמת יחיעם, ניצל 21. יצחק (אייזיק) הירש-השלמת יחיעם, ניצל

22. משה מרמלשטיין - השלמת יחיעם, ניצל

משה נפצע מעל עיניו מרסיס. עם כמה מחבריו הם הלכו ברגל לכיוון עכו – ומשם לקריית חיים, משם יצאו לוחמים רבים. בפעם השנייה שיצאו בשיירה – הם הצליחו להגיע ליחיעם, נשארו והגנו עליה.

ביחיעם הכיר משה את פנינה, צברית ממשפחה תימנית, אשר שירתה כקשרית בתעלות המיגון. הם נישאו והובלו על טרקטור ברחבי הקיבוץ.

משה שיתף את פנינה בחוויותיו בשואה. כששאלה איך לא התנגדתם, שאלה ששאלו צברים רבים את ניצולי השואה – שתק משה עד גיל 70 ולא שיתף בטרגדיה אותה חווה.

משה ופנינה כתבו ספר הנקרא **"ניצחון הרוח"**; כמה סמלי הוא שבאותו היום בו יצא הספר ב-2021 - נפטרה פנינה, אשתו של משה...

משה מרמלשטיין, 1996

האבא של משה, יצחק

לפנינה ולמשה נולדו 3 ילדים: איציק [על שם אביו], אסתר [על שם אימו] ודגנית.

הם מראשוני המייסדים של קיבוץ רמות מנשה, שנוסד ב-1948 באזור הקיבוצים עין השופט, דליה ורמת השופט.

ביולי 1996 התראיין משה בפרויקט העדויות של שפילברג. הקישור

לעדויות: <https://youtu.be/89QificTF70?si=ZXAjrfP-dZpnNgpZ>

מתוך העדות אעלה מספר תמונות:

חמשת האחים לבית מרמלשטיין, ששרדו את השואה:
משמאל: שמואל, אורי, אליעזר, מאיר ומשה

יום הולדת
98 למשה
מימין:
דגנית,
איציק, אלון
ומור [ילדיו
של איציק]

מימין
למעלה:
הגר ז"ל,
אשתו של
איציק,
דגנית,
פנינה, משה
והנכדים מור
ואלון

בחודש הבא ימלאו למשה 99!
נאחל לו הרבה נחת ועוד שנים רבות של
חיוכים, עשייה - ובריאות!

7. משלנו: שהם יצחק (מונקץ')

יצחק (איציק) הוא בנו של משה (שהם) מרמלשטיין עליו כתבתי בעלון זה. אך מעבר לכך – הוא איש מופת, המתנדב ותורם לחלשים בחברה בתחומי סיוע חשובים ומרגשים כל כך.

לאחר שירות צבאי קרבי, ולאחר טיול גדול בעולם, למד הוראת ספורט, תנועה ומחול. עבד מספר שנים בבתי ספר ובבתי אבות. עקב צורך בפרנסה טובה יותר, עבר, יחד עם אשתו, שהייתה בהריון, ועם בתו מור, לסאו פאולו, ברזיל, שם עבד בתחום הביטחון.

בארץ בנו בית ביישוב אלון הגליל, לשם המשפחה חזרה לאחר מספר שנים של עבודה בברזיל. עם הגעתו של איציק לארץ, הוא התחיל עבודה חדשה כמנהל הספורט והשיקום ב"בית הלוחם" בחיפה. במהלך השנים עבר איציק חוויות רבות עם הספורטאים הנכים, כגון: אליפויות ספורט לנכים קשים בכדורסל, בבדמינטון ובאופניים, שהתקיימו במדינות שונות באירופה; מסע מאתגר באופני ידיים לקטועים ומשותקים - וטנדרס, המאפשרים לעיוורים לרכב עם מלווה; מסע לזכר הנופלים באסון מגדלי התאומים - מניו-יורק לווינגטון הבירה, כ-500 ק"מ ויותר, במשך 3 ימים, עם רוכבים מאמריקה וממדינות נוספות.

בפברואר 2017, הגר, אשתו של איציק, נפטרה ממחלת הסרטן. איציק חווה תקופה קשה והרבה צער, שבעקבותיה והחליט לעבור לגור בחיפה. כיום, שני ילדיו מור ואלון מתגוררים באזור חיפה ואיציק גר עם בת הזוג, אמירה.

מאז יציאתו לפנסיה מתנדב איציק במספר עמותות. אחת מהן היא "עמותת נתן, סיוע חובק עולם" (באנגלית: NATAN Worldwide Disaster Relief), שהיא ארגון הומניטרי ישראלי התנדבותי, המתמחה במתן סיוע רפואי ופסיכו-סוציאלי לנפגעי אסונות טבע, משברים הומניטריים וסכסוכים מזוינים ברחבי העולם ובישראל. העמותה מבוססת על מערך של מתנדבים רבים, מומחים מתחומי הרפואה, בריאות הנפש והלוגיסטיקה. היא מפעיל בחיפה מרפאת שיניים, המטפלת, חינוך, באנשים חסרי מעמד אזרחי, דיירי רחוב, בנגמלים מסמים ועוד.

עמותה נוספת בה איציק מתנדב היא "עמותת העטלף", שהיא עמותה של בוגרי שייטת 13, שייעודה לקיים קהילת חברים פעילה ותומכת ולסייע לחבריה להשתלב, להוביל ולתרום לחברה הישראלית ברוח ערכי השייטת. מאז הקמתה ועד היום העמותה פועלת בקרב יחידת שייטת 13, חייליה בסדיר ובמילואים, מסייעת במיסוד מורשתה של היחידה, תומכת במשפחות השכולות ובנפגעי השירות בשייטת (גוף, נפש ונפגעי הקישור). במסגרת זו הם מנקים בתים של נזקקים מקיימים מפגשים ופעילות בית, בקבוצות של נפגעים, הלומי קרב, שנקראת "חבל זוג" – בשייט, בצלילה, בסירות, בגלשנים בסאפים ועוד. ישנם כיום בכ-8 קבוצות כאלה, בהן שפועלות בהצלחה כבר כ-3 שנים ויותר.

במסגרת עמותת "העטלף" מבקר איציק בבתי ניצולי שואה, עוזר לפתור תקלות חשמל, צנרת, דלתות, חלונות, תריסים – והדרכת שימוש בטלפון ובטלוויזיה, חלוקת מזון לבתייהם של הניצולים בימי שישי ובחגים.

איציק השתתף בחוג שייט, שנטל חלק במשטי הצדעה לחללי הצוללת דקר, הנערך מדי שנה בנמל חיפה.

איציק אימץ לוחם, המתמודד עם פוסט טראומה. הם נפגשים, כקבוצה, אחת לשבועיים בים.

אם הייתי צריכה לתת שם לתמונה הייתי אומרת: כגודל פתיחת הידיים – גודל פתיחת הלב והנתינה לחברה! ברוך אתה על התנדבות יומיומית, כאורח חיים וכסממן ערכי מאפיין!

איציק והגר ז"ל עם ילדיהם מור ואלון

איציק עם אמירה, בת הזוג

איציק עם שחקני טניס שולחן מבית הלוחם חיפה

איציק מלווה נכה
צה"ל ברכיבה על
אופני ידיים

איציק (מקדימה)
עם אחת מקבוצות
הנוער

איציק עם ספורטאי בית הלוחם
בפעילות ספורטיבית רבת הישגים

איציק משמאל בשתי התמונות

איציק עם קבוצת כדורסל בכיסאות גלגלים של בית הלוחם חיפה, שזכתה באליפות וגביע המדינה

כתבה: רותי פיקסלר.
לתגובות: ruthfixler@walla.co.il 050-5643299
סייעה בתרגום לאנגלית: גיטה ברקוביץ